

Uitwerking Gebiedsgerichte aanpak energiesysteem RES West-Brabant 2.0 t.b.v. Stuurgroep 10 oktober 2024

Aan RES-team 24 september 2024

Programmateam, 12 september 2024

Beslispunten

Aan de stuurgroep wordt gevraagd om akkoord te gaan met:

1. De **praktische gebiedsindeling**: 1) Energie-eiland (Altena), 2) Powerport Moerdijk (Moerdijk - Drimmelen - Geertruidenberg), 3) Zuidelijke Zandgronden (Rucphen - Zundert - Alphen Chaam-Baarle Nassau), 4) Stedelijk gebied (Etten-Leur - Breda - Oosterhout) en 5) West-Brabant West (Bergen op Zoom - Woensdrecht - Steenbergen - Roosendaal - Halderberge).
2. Bij het samenwerken tussen de gemeenten onderling en met de netbeheerders in deze gebieden staat de energiedrager **elektriciteit centraal**. Dit vanwege het meerderheidsaandeel van elektriciteit in onze toekomstige energievoorziening. Voor de energiedragers warmte, groen gas en waterstof kunnen gelegenheidscoalities gevormd worden. Verder wordt er gestuurd op de raakvlakken tussen de energiedragers.
3. Om de databestanden en kaartbeelden up-to-date te houden gaan we de **monitoringsystematiek** van de RES verbreden van sec aanbod van wind en zon naar het gehele energiesysteem.
4. In het programmeam RES West-Brabant een **gebiedstrekker** aan te stellen (0,7 FTE) en voor de RES-brede datamonitoring 0,5 FTE.
5. Te starten met de uitvoering van bovengenoemde punten 1 t/m 4, met enige regelmaat te evalueren en eventueel de werkwijze bij te stellen.

Samenvatting

De stuurgroep van 1 februari (agendastuk Nr. 10 STG 01022024) is akkoord gegaan met het voorstel voor een gebiedsgerichte aanpak van het energiesysteem van West-Brabant. Dit als belangrijke basis voor de opstelling van de RES 2.0. In dit voorstel werd ook aangegeven dat een drietal stappen nader uitgewerkt moest worden, namelijk:

1. Benodigde werkzaamheden: In beeld brengen welke menskracht de aanpak vraagt, zowel bij de gemeenten, provincie, netbeheerders als programmeam;
2. Aanvullen databestanden en kaartbeelden met input van o.a. Enexis;
3. Inventariseren van gemeentelijk en provinciaal instrumentarium voor gebiedsgericht energiebeleid.

In dit voorstel wordt ingegaan op de eerste 2 stappen. De derde stap wordt ingevuld bij de opstelling van de RES 2.0 in de periode september-december. Als voorbereiding op dit voorstel zijn er vier bijeenkomsten geweest met per gebied 1 vertegenwoordiger en Enexis.¹

Wat betreft de stap **benodigde menskracht** is het voorstel om de gebieden Energie-eiland (Altena), Powerport Moerdijk (Moerdijk-Drimmelen-Geertruidenberg) en Zuidelijke Zandgronden (Rucphen-Zundert-Alphen Chaam-Baarle Nassau) aan te blijven houden. De gemeenten die oorspronkelijk ingedeeld waren bij het Stedelijk gebied (Roosendaal - Halderberge - Etten-Leur, Breda - Oosterhout)

¹ Alleen in de vierde bijeenkomst waren er afwezigen vanuit de Powerport, Zuidelijke Zandgronden en Enexis.

en de Brabantse Wal (Steenbergen - Bergen op Zoom - Woensdrecht) gaven aan dat deze indeling minder goed aansluit bij hun onderlinge raakvlakken. Om die reden stellen wij de indeling voor in het Stedelijk gebied (Etten-Leur - Breda - Oosterhout) en West-Brabant West (Bergen op Zoom - Woensdrecht - Steenbergen - Roosendaal - Halderberge). In totaal dus 5 gebieden.

Voor ieder gebied wordt een werkgroep Gebiedsaanpak samengesteld. Hieraan nemen deel:

- Vaste vertegenwoordigers uit het RES-team van de betreffende gemeenten;
- Enexis medewerker;
- Vaste RES-team lid van de provincie.

Met de regioregisseur van TenneT is afgesproken dat zij per inhoudelijk thema of project zal aansluiten bij een gebiedswerkgroep als dit in een gebied speelt, dan wel dat zij een collega af vaardigt. Het voorstel is verder dat het programmteam RES West-Brabant het voorzitterschap levert van de werkgroepen Gebiedsaanpak met een aan te stellen medewerker voor 0,7 FTE per jaar. Dekking van deze formatie is voorzien in de RES-begroting.

De stap **aanvullen databestanden en kaartbeelden** is ingevuld door de Energiesysteemverkenning, waarin de energiemix² voor geheel West-Brabant en vijf gebieden is opgesteld tot 2050.³ Daarnaast heeft Enexis per verzorgingsgebied van een HS/MS onderstation in kaart gebracht welke gemeente(n) hierop is (zijn) aangesloten. De koppeling wordt gelegd met de te verbreden monitoringsystematiek voor de RES 2.0. De inzet voor datamonitoring in het programmteam wordt opgehoogd naar 0,5 FTE en is meegenomen in de RES-begroting.

Achtergrond en kern van gebiedsgerichte aanpak

Achtergrond van de gebiedsgerichte aanpak is dat we van een vraag gestuurd centraal energiesysteem naar een aanbod gestuurde mix van een centraal en decentraal energiesysteem gaan. Het is de kunst om de vraag en het aanbod in het energiesysteem in balans te brengen met als cruciale voorwaarde dat de netcapaciteit toereikend is. Door deze gebiedsaanpak zijn wij beter in staat om beargumenteerd de investeringsagenda van Enexis en Tennet te beïnvloeden middels PMIEK. Om hier op een samenhangende manier als RES-regio op in te spelen is een **gebiedsgerichte aanpak noodzakelijk**, dit als onderdeel van de RES 2.0. Het betreft een werkindeling. De te maken keuzes en bestuurlijke voorbereiding vinden nog steeds plaats in het RES-Team. De kern van de aanpak is:

- Uitgaan van **beschikbare netcapaciteit** energiesysteem voor 2024-2035 op basis van de Investeringsplannen van de netbeheerders. Ons uitgangspunt is dat de gebruikers en aanbieders van energie het met die capaciteit “moeten doen”. We denken daarbij vanuit de lange termijnvisie tot 2050 uit de Energiesysteemverkenning West-Brabant.
- Bij het samenwerken tussen de gemeenten onderling en met de netbeheerders in deze gebieden staat de **energiedrager elektriciteit** centraal. Dit vanwege het meerderheidsaandeel van elektriciteit in onze toekomstige energievoorziening. Andere energiedragers (groen gas, warmtenet, waterstof) ontlasten het elektriciteitsnet.⁴ Op de raakvlakken tussen de energiedragers moet gestuurd worden.

² Relatieve aandeel van de energiedragers elektriciteit, warmte, groen gas en waterstof.

³ De aangepaste gebiedsindeling wijkt af van de Energiesysteemverkenning voor het Stedelijk gebied en West-Brabant West. De data zullen worden aangepast bij aanvang van de gebiedsaanpak.

⁴ In lijn met het Nationaal Plan Energiesysteem (2023) en Energiesysteemverkenning West-Brabant (2024).

- Hieruit volgt een **praktische indeling in 5 gebieden**: Energie-eiland (Altena), Powerport Moerdijk (Moerdijk - Drimmelen - Geertruidenberg), Zuidelijke zandgronden (Rucphen - Zundert - Alphen Chaam-Baarle Nassau), Stedelijk gebied (Etten-Leur - Breda - Oosterhout) en West-Brabant West (Bergen op Zoom - Woensdrecht - Steenbergen - Roosendaal - Halderberge).
- Voor de energiedragers warmte, groen gas en waterstof kunnen **gelegenheidscoalities** tussen gemeenten onderling en netbeheerders gevormd worden.
- Voor het benutten van de beschikbare netcapaciteit sluiten we aan bij de **drie pijlers van de Landelijke Aanpak Netcongestie (LAN)**: Realisatie uitvoering netuitbreidingen, Integraal programmeren en Slimme oplossingen. NB: LAN kijkt alleen naar de beschikbare capaciteit van het elektriciteitsnet. Wij kijken ook naar de beschikbare netcapaciteit van warmte, groen gas en waterstof.
- **Toets op ruimtelijke inpassing maatregelen op gebiedsniveau**. Mocht niet alles passen, dan stellen we vanuit de RES de bredere bestuurlijke vraag welke maatschappelijke behoeften prioriteit hebben in de tijd. Wij dienen dat zelf actief te agenderen op de integrale ruimtelijk tafels (SRBT en SRWBW).

1. Benodigde werkzaamheden

Uitvoeringsmatrix

Om de benodigde inzet per werkgroep Gebiedsaanpak te kunnen vaststellen, hebben we de werkzaamheden in kaart gebracht. Centraal in de werkzaamheden staat het opstellen en periodiek bijhouden van onderstaande "Uitvoeringsmatrix" van de 3 LAN-pijlers voor zowel elektriciteit, warmte, groen gas als waterstof.

	I. Realisatie Netuitbreidingen	II. Programmeren Energie en Ruimte	III. Slimme oplossingen
Altena (Energie-eiland)			
Moerdijk-Drimmelen-Geertruidenberg (Powerport)			
Rucphen-Zundert-Alphen Chaam-Baarle Nassau (Zuidelijke zandgronden)			
Etten-Leur-Breda-Oosterhout (Stedelijk gebied)			
Bergen op Zoom - Woensdrecht - Steenbergen - Roosendaal - Halderberge (West-Brabant West)			

Tabel 1: Uitvoeringsmatrix werkgroep Gebiedsaanpak

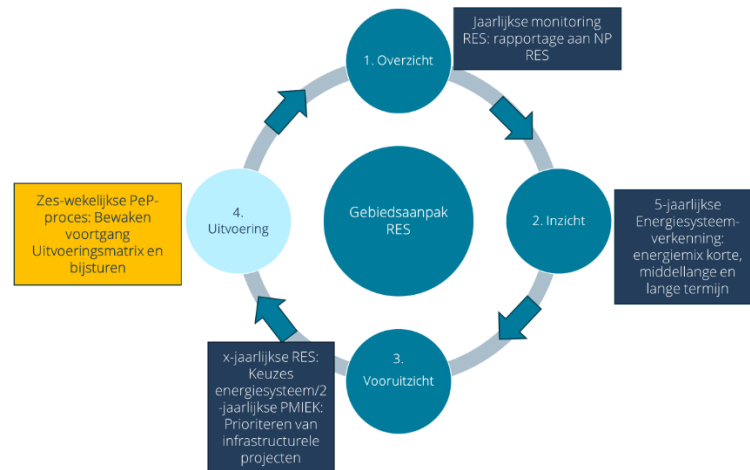
Per gebied wordt er een **startnotitie** opgesteld op basis van de opbrengsten van de Energiesysteemverkenning (en andere inzichten die er al zijn). Daarmee ligt er een inhoudelijke basis, en wordt ook duidelijk welke uitwerking in welk gebied precies nodig is.

We zijn ons ervan bewust dat er binnen de 3 pijlers al activiteiten plaats hebben vanuit de provincie, netbeheerders en de gemeenten. We zullen hierbij aansluiten. Op basis van een *eerste* inventarisatie hebben we in de bijlage per pijler aangegeven wat er al loopt en welke activiteiten we toevoegen per gebied.

Toepassen in PeP-proces

De uitvoeringsmatrix passen we toe in het proces van Programmeren en Prioriteren (PeP-proces) dat 6-wekelijks plaats vindt in de werkgroepen Gebiedsaanpak (zie figuur 1 hieronder). De uitkomsten

hiervan worden teruggekoppeld aan de stuurgroep. We hebben met deze werkwijze goede ervaringen met zonne- en windopwek opgedaan in de werkgroep Elektriciteit.⁵ Met de pijler Programmeren Energie en Ruimte leveren we de regionale input aan voor het Provinciale Meerjarenprogramma Infrastructuur en Klimaat (PMIEK).

Figuur 1: Cyclus Gebiedsaanpak RES

Het 6-wekelijkse PeP-proces plaatsen we binnen de cyclus van de Gebiedsaanpak RES (zie figuur 1). Deze beleidscyclus bestaat uit de volgende 4 stappen⁶:

1. **Overzicht:** Jaarlijks brengen we vraag en aanbod naar energie en de impact op de beschikbare netcapaciteit in beeld (NP RES foto). De tweejaarlijks door Enexis en TenneT op te stellen, maar jaarlijks te herijken Impactanalyse wordt hierin ook meegenomen.
2. **Inzicht:** 5-jaarlijks wordt de Energiesysteemverkenning geactualiseerd, waarbij de balans tussen vraag en aanbod op korte, middellange en lange termijn in kaart wordt gebracht voor de gehele regio en per gebied;⁷
3. **Vooruitzicht:** Aansluitend op de Energiesysteemverkenning worden er voor de gehele RES-regio en per gebied keuzes gemaakt in de RES en in de PMIEK;⁸
4. **Uitvoering:** 6-wekelijkse voortgangsbewaking per gebied van de uitvoering en bijsturing indien nodig.

Na een opstartfase van 3 bijeenkomsten evalueren we of de frequentie van om de 6 weken passend is of dat we bijvoorbeeld minder vaak bijeen hoeven te komen.

Benodigde menskracht

Van iedere gemeente vragen we om het vaste RES-team lid zitting te laten nemen in de betreffende werkgroep Gebiedsaanpak. Het RES-teamlid heeft immers al het bredere overzicht over de verschillende energiedragers. Ook neemt een medewerker van Enexis deel. Met de regioregisseur van

⁵ We gaan door met het PeP-proces voor wind en zonne-opwek binnen de Werkgroep Elektriciteit.

⁶ We hebben ons bij deze opzet laten inspireren door de Bredase aanpak "Proces - Programmeren & Prioriteren Bredase Energietafel".

⁷ Dit is in lijn met de vijfjaarlijkse actualisering van het Nationaal Plan Energiesysteem, dat ook in wetgeving wordt doorvertaald.

⁸ Er is geen periodieke termijn vastgesteld voor de vaststelling van een RES. Bij de RES. 1.0 werd uitgegaan van 2 jaar, maar die termijn is losgelaten. De PMIEK wordt tweejaarlijks vastgesteld.

TenneT is afgesproken dat zij per inhoudelijk thema of project zal aansluiten bij een gebiedswerkgroep als dit in een gebied speelt, dan wel dat zij een direct betrokken collega afvaardigt. Verder neemt de accounthouder van de provincie deel.

De gemeenten hebben aangegeven niet zelf de capaciteit te kunnen leveren. Bovendien levert het programmteam ook al het voorzitterschap bij de werkgroepen Elektriciteit en Warmte. Het voorstel is dat het programmteam RES West-Brabant het voorzitterschap verzorgt. Ook is het voorstel om de rol van Gebiedstrekker te creëren. Deze rol houdt in:

- Zorg dragen voor integraliteit en gebiedscontext;
- Zorg dragen voor samenhang binnen en tussen gebieden;
- Organisatie gebiedsproces (waaronder voorzitter gebiedswerkgroepen).

Beoogde inzet van de Gebiedstrekker is ca. 0,7 FTE.

In totaal is de voorgestelde inzet **per werkgroep Gebiedsaanpak**:

- Per gemeente: 6-wekelijks een bijeenkomst van 2 uren plus voorbereiding, totaal een dag;
- Provincie: 6-wekelijks een bijeenkomst van 2 uren plus voorbereiding, totaal een dag.
- Enexis: 6-wekelijks een bijeenkomst plus voorbereiding, totaal 2 dagen.
- Programmteam RES West-Brabant: ca. 0,15 FTE.

De koppeling wordt gelegd met de te verbreden monitoringsystematiek (zie onder) voor de RES 2.0. De inzet voor datamonitoring in het programmteam wordt opgehoogd naar 0,5 FTE.

2. Aanvullen databestanden en kaartbeelden

Met de Energiesysteemverkenning die medio begin september opgeleverd wordt hebben we een up-to-date inzicht in het energiesysteem van onze regio, inclusief de verdeling tussen de energiedragers elektriciteit, warmte, groen gas en waterstof. Daarnaast hebben we een prognose voor 2025, 2030, 2040 en 2050. Enexis heeft inzicht gegeven in de benutting van de energie-infrastructuur voor elektriciteit en groen gas. Per verzorgingsgebied van een HS/MS onderstation kan de benutting van het elektriciteitsnet worden bijgehouden en aangegeven worden wat de impact is op de gemeenten die onder dit gebied vallen. Dit geldt ook voor de stand van zaken wat betreft de uitbreidingen en de nieuwbouw. Ook TenneT zal betrokken worden bij de beoogde uitbreidingen en nieuwbouw.

Om de databestanden en kaartbeelden up-to-date te houden gaan we de monitoringsystematiek van de RES verbreden van sec aanbod van wind en zon naar het gehele energiesysteem. Dit in lijn met de RES 2.0. De monitoringsystematiek zal het 6-wekelijkse PeP proces van de werkgroepen Gebiedsgericht aanpak gaan voeden. Voor de monitoringsystematiek RES 2.0 wordt een separaat hoofdstuk opgenomen in de RES 2.0 en halfjaarlijks aan u voorgelegd.

Bijlage: Werkzaamheden gebiedswerkgroep

In deze bijlage geven we op basis van een eerste inventarisatie aan welke activiteiten er voor de drie pijlers Landelijke Aanpak Netcongestie al lopen en welke activiteiten per gebiedswerkgroep ingevuld gaan worden. Dit overzicht zullen we in de gebiedswerkgroepen verder uitwerken en opnemen in een startnotitie.

Pijler I: Realisatie Netuitbreidingen	
Welke acties lopen er al?	Acties per gebiedswerkgroep
BrabantBreed Bestuurlijk Overleg Energie (BBOE)	Overzicht infrastructuurprojecten elektriciteit, warmte, groen gas en waterstof (nationaal, regionaal en waar relevant ook lokaal)
Uitvoering Investeringsplannen netbeheerders Enexis, TenneT en Gasunie	Dashboard over voortgang infrastructuurprojecten, incl. bestuurlijk eigenaarschap
Enexis: Opzetten uniforme monitoringsaanpak	Verdieping ontwikkelpaden energiedragers elektriciteit, warmte, groen gas en waterstof (o.b.v. Energiesysteemverkenning), input voor bepalende beleidskaders RES 2.0

Pijler II: Programmeren Energie en Ruimte	
Welke acties lopen er al?	Acties per gebiedswerkgroep
Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK)	← Actualisatie vraag en aanbod elektriciteit, warmte, groen gas en waterstof
Investeringsplannen Stedelijke regio's	↔ Ruimtelijke vertaling energiesysteem naar beleidskeuzes
Gemeentelijke warmteprogramma's	Verbinding RES met gemeentelijk beleid

Pijler III: Slimme oplossingen	
Welke acties lopen er al?	Acties per gebiedswerkgroep
Provinciale Stimuleringsregeling Energy Hubs i.o.	Toepassen afwegingskader opslag i.o.
Grote Oogst	
Actietafel Energy Hubs RES West-Brabant	